

Ansiotyö eläkkeelle siirtymisen jälkeen

Tiivistelmä

Johdanto

EU:n sosiaali- ja työllisyyspolitiikan toimintalinjoissa painotetaan yhä enemmän työssäoloajan pidentämistä ja todellisen eläkeiän korottamista. Lakisääteiseen eläkkeeseen ja ammatilliseen lisäeläkkeeseen oikeuttavan iän ohittaneiden eurooppalaisten työssäkäynti on viime vuosina yleistynyt selvästi; 65–69-vuotiaiden työllisyys kasvoi 8,8 prosentista 10,5 prosenttiin vuosina 2005–2011. Kasvu on varsin merkittävä etenkin keskellä talouskriisiä. Tänä aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalaisena teemavuotena toteutetun Eurobarometri-tutkimuksen mukaan kolmannes väestöstä haluaa jatkaa työssäkäyntiä eläkkeelle siirtymisensä jälkeen, ja kuusi kymmenestä katsoo, että siihen pitäisi antaa mahdollisuus.

Tutkimuksessa selvitetään eläkeläisten syitä käydä ansiotyössä ja näiden syiden suhdetta tulojen riittävyyteen. Siinä tarkastellaan, keitä työssä käyvät eläkeläiset ovat ja minkälaisissa tehtävissä he työskentelevät sekä esitetään suosituksia päättäjille ja työnantajille. Tutkimus perustuu tutkimuskirjallisuuteen, EU:n tietokantojen analysointiin ja seitsemään maakohtaiseen selvitykseen.

Taustaa

Euroopan komission julkaisi vuonna 2012 eläkeaiheisen valkoisen kirjan, jossa korostettiin väestön ikääntymisestä eläkejärjestelmien kestävyydelle ja riittävyydelle aiheutuvia haasteita. Jäsenvaltiot ovat vastanneet näihin haasteisiin nostamalla eläkeikää ja vähentämällä varhaiseläkkeelle siirtymisiä. Eläkeikää lähestyvän ja sen ohittaneen väestön työllisyyden kasvun odotetaan vaikuttavan myönteisesti eläkejärjestelmien kestävyYTEEN.

Keskeiset päätelmät

Eläkeläisten työllisyys on kasvanut vuodesta 2005 lähtien eniten Suomessa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Liettuassa, Saksassa ja Itävallassa.

Motivaatiotekijät

- Eläkeläisistä noin viidenneksellä työssäkäynnin syynä on taloudellinen tarve. Tässä ryhmässä tulot ovat yleensä vähäiset ja työolot epävarmat.
- Useimpia kuitenkin motivoivat ensisijaisesti muut tekijät: työssä saa kontakteja työtovereihin ja asiakkaisiin, ja se tarjoaa mahdollisuuksia oppia uutta ja osallistua yhteiskuntaan.

Työssä käyvien eläkeläisten erityispiirteitä

- Työssä käyvät eläkeläiset ovat useimmiten miehiä ja edustavat nuorempaa eläkeläisväestöä. Muita todennäköisemmin työelämään pyrkivät eläkeläiset, jotka ovat korkeasti koulutettuja, asuvat kaupungissa tai lyhentävät asuntolainaa.
- Viime aikoina työllistyneissä on kuitenkin aiempaa enemmän naisia ja etenkin eläkeläisiä, joilla on keskiasteen koulutus.
- Merkittävä osa työssä käymättömistä eläkeläisistä haluaisi käydä työssä, muttei onnistu löytämään sopivaa työpaikkaa. Monet heistä olivat epäedullisessa asemassa työmarkkinoilla jo ennen eläkkeelle siirtymistä.

Työsuhteen muoto

- Useimmat eläkeläiset työskentelevät osa-aikaisesti.

- Noin puolet on itsenäisiä ammatinharjoittajia; monet kuitenkin työskentelevät toiminimellä yhdelle työnantajalle.
- Lähes viidennes eläkeläisistä on määräaikaisessa työsuhteessa. Osuus on suurempi kuin muissa ikäryhmissä, ja määräaikaisuus on muita useammin työntekijän oma valinta.
- Jotkut tekevät pimeää työtä.
- Eläkeläiset työskentelevät melko usein maatalous- ja kalastusalalla sekä ammattitaitoa, tieteellistä ja teknistä osaamista vaativilla sektoreilla.

Syitä eläkeläisten työllistämiseen

- Yhteiskunnan ikääntyessä eläkeläisten osuus organisaatioiden asiakaspohjasta kasvaa. Eläkeläisten mukanaolo työvoimassa auttaa yrityksiä ymmärtämään paremmin tämän ikäluokan asiakkaiden mieltymyksiä ja samaistumaan heihin.
- Yritykset arvostavat sitä, että eläkeläiset ovat usein valmiita joustaviin työjärjestelyihin.
- Yrityksiltä säästyy kustannuksia, kun ne voivat lykätä uusien työntekijöiden rekrytointia ja kouluttamista.
- Työnantajat arvostavat eläkeläisten poikkeuksellisen hyvää työmotivaatiota.

Poliittisia suuntaviivoja

Ohjeita päättäjille

- Työskentely eläkkeelle siirtymisen jälkeen voi olla rikastavaa ja palkitsevaa, mutta sen edistäminen voi olla vaikutuksiltaan myös kielteistä. Sen voidaan ajatella heikentävän oikeutta jäädä eläkkeelle; se voi jättää väliinpuotoajiksi henkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta käydä työssä tai jotka osallistuvat yhteiskuntaan esimerkiksi tekemällä hoiva- ja vapaaehtoistyötä; ja vaikka kokonaistaloudellinen tarkastelu osoittaa aivan muuta, se on vastoin yleistä käsitystä, jonka mukaan iäkkäät vievät nuorilta työllistymismahdollisuuksia.
- Eläkkeiden riittävyys on turvattava, jotta eläkeläiset eivät joudu käymään työssä taloudellisista syistä.
- Miljoonat eläkeiän ohittaneet eurooppalaiset käyvät jo työssä. Nykyisiä järjestelmiä, joissa tätä kehitystä ei ole ennakoitu, olisi mukautettava. Esimerkiksi vähimmäispalkkasäännökset eivät

aina koske eläkeläisiä, eläkeläisille ei välttämättä tarjota sairauspoissaolot kattavaa työnantajavakuutusta, ja heidät saatetaan velvoittaa olemaan tietyn ajanjakson poissa työmarkkinoilta, ennen kuin he saavat jatkaa työssäkäyntiä.

- Taloudellisia kannustimia olisi lisättävä, jotta työssäkäynti olisi eläkeläisille kannattavaa ja jotta se kerryttäisi tulevaa eläkettä ja senhetkisiä tuloja. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen työskentelystä saatavien säästöjen pitäisi hyödyttää myös muuta yhteiskuntaa, sillä se lykkää julkisia eläkemenoja ja vähentää pimeää työtä. Tarveharkintaiset eläkkeet vähentävät työssäkäynnin halukkuutta.
- Tarvitaan selkeää tietoa ja sääntelyä, jotta eläkeläiset voivat halutessaan työskennellä ja jotta halukkaat työnantajat voivat palkata heidät.
- Avoimesta työmarkkinapolitiikasta, työmarkkinoille pääsyn tukemisesta ja työpaikkojen saatavuuden parantamisesta on hyötyä kaikenikäiselle työvoimalle. Monet eläkeläiset luopuvat hakemasta työtä jo kauan ennen siirtymistään eläkkeelle.

Ohjeita työnantajille

- Eläkeläiset tai eläkkeelle siirtyvät voivat halutessaan päättää olla käymättä työssä. He toivovat usein lyhennettyä työaikaa, ja heidän päätökseensä vaikuttaa paljolti se, voivatko yritykset tarjota tällaisia joustavia vaihtoehtoja.
- Eläkeläisten työtä olisi arvostettava ja heille olisi luotava heidän tarpeitaan vastaavat työolot. Vaikka tällaiset tekijät ovat tärkeitä kaikenikäisille, eläkeläisten työskentelyä motivoivat muita useammin sosiaaliset syyt, ja heihin saattaa myös kohdistua kielteisiä stereotyyppiä.
- Eläkkeelle siirtymistä edeltävät lähtökeskustelut voivat muuttaa eläkeläisen ja työnantajan oletuksia ja auttaa luomaan räätälöityjä ratkaisuja eläkkeelle siirtymisen jälkeiseen työskentelyyn.
- Eläkeläisten toimiminen koulutus- ja mentorointitehtävissä voi tehostaa taitotiedon siirtoa, muu työyhteisö suhtautuu siihen myönteisesti ja se auttaa pitkällä aikavälillä parantamaan työmarkkinoiden vaatimusten ja työntekijöiden taitojen välistä vastaavuutta helpottamalla nuorempien työntekijöiden integroitumista.

Lisätietoja

Raportti *Income from work after retirement in the EU* on saatavana osoitteessa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1259.htm>

Yhteyshenkilö: Hans Dubois, Research Officer, hdu@eurofound.europa.eu